

Holttest az utazókosárban

A Mágánás Elza-rejtély

Időszaki kiállítás a Kiscelli Múzeumban

Helyszín: Kiscelli Múzeum, Templomtér emeleti toronyszobák

2015. június 11–2016. január 10.

Szakmai beszámoló

HOLTTEST AZ UTAZÓKOSÁRBAN
A MÁGNÁS ELZA-REJTÉLY

Kiscelli Múzeum
2015. június 12 – október 11.

KISCELLI MÚZEUM | 1037 Budapest, Kiscelli u. 108.
Nyitvatartás: | április 1. – október 31. kedő – vasárnap 10.00 – 18.00 | november 1. – március 31. kedő – vasárnap 10.00 – 16.00
Megközelíthető a Batthyány terektől vagy a Margit híd budai hídfőjétől a 160-as és a 250-as autóbusszal, illetve a 17-es villamospótló busszal.

www.kiscellimuzeum.hu

Pályázati azonosító: 3506/1940

Kurátor: Perényi Roland

Installáció: Szepessy András

Grafika: Kertes Andrea

Múzeumpedagógia: Sziray Zsófia

Éppen száz évvel ezelőtt, az 1914-es év elején egy rejtélyes bűnügy foglalkoztatta a főváros közönségét. Január 10-ének reggelén a Margit rakparton két arra hajtó kocsis furcsa dologra lett figyelmes. A rakparti lépcsőkön egy félig a Dunába lógó utazókosár feküdt, amelyben a „szerencsés” megtalálók értékes holmik helyett egy női holttestet találtak. A szenzációs esetre természetesen az akkoriban kialakuló bulvársajtó is figyelmes lett, így az izgalmas bűneset napokig az újságok címlapján szerepelt, ezzel valóságos tömeghisztériát okozva a fővárosban. A budapesti detektíveknek néhány nap múlva sikerült csak azonosítaniuk a halott nőt; kiderült, hogy az nem más, mint Turcsányi Elza, akit a budapesti nagyvilági élet csak Mágnás Elzaként emlegetett. A nyomozás ezt követően hamar elvezetett az elkövetőkhöz is: rövid időn belül kiderült, hogy a kiscelli kastély urának, a bécsi származású bútorgyáros Schmidt Miksának kedvesét házvezetőnője, Kóbori Róza, illetve annak szeretője, a péksegéd Nick Gusztáv gyilkolták meg.

A Mágnás Elza-gyilkosság korának egyik legnagyobb szenzációja volt, amit mit sem jelez jobban, mint hogy a külföldi sajtó – így például a New York Times – is beszámolt az esetről, a meggyilkolt nő temetésén pedig a sajtóhírek szerint nem kevesebb, mint 100.000 ember vett részt!

A kiállítás a gyilkosság történetének bemutatásán túl foglalkozik a 19-20. század fordulójára jellemző női szerepek kérdésével, Schmidt Miksa és Mágnás Elza kapcsolatával, de a gyilkosság miatt elítélt tettesek utóéletével, valamint a bűnügy körül szövődött számos városi legenda felvázolásával is. A kiállítás célja az eset rekonstrukcióján és korabeli tárgyakon keresztül történő bemutatásán túl az, hogy felfejtse mindazon értelmezési rétegeket, amelyek az azóta eltelt idő során az eset cselekményére ráakódtak.

A „Holttest az utazókosárban. A Mágnás Elza-rejtély” című kiállítás a múzeum újonnan megnyitott kiállítóterében, a templomtér északi és déli toronyszobájában, valamint az emeleti folyosókról nyíló szobában lett kialakítva. A kiállítóter a Kiscelli Múzeum templomterének azon részében található, ahol a Mágnás Elza-gyilkosságot követően Schmidt Miksa egy emlékkápolnát rendezett be szeretője emlékére. A kiállítást megelőzően a múzeum épületében

komoly építészeti beavatkozásra volt szükség annak érdekében, hogy egy új kiállítótér jöjjön létre. Az egykori templomépület két toronyszobájában kiállítási világítást kellett kialakítani, valamint a két toronyszoba között egy gyalogos híd építésére volt szükség.

Fotók a kiállításról:

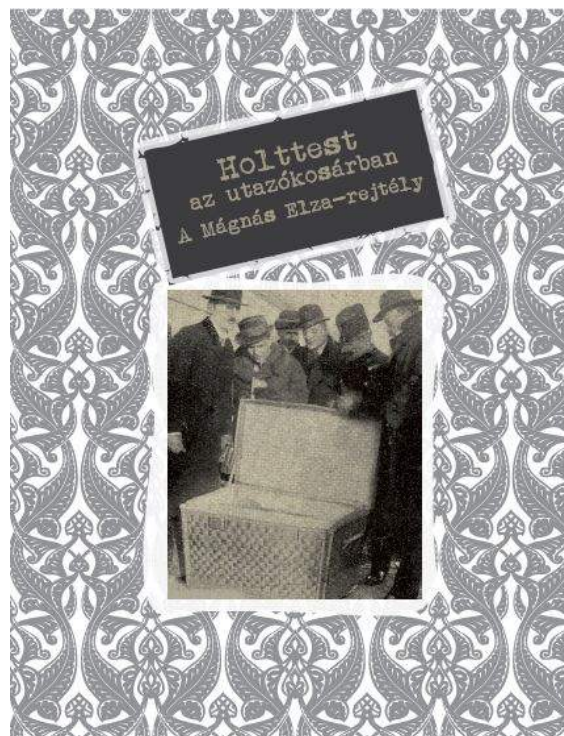
A megnyitóra 2015. június 11-én került sor, a kiállítást Szalay-Bobrovniczky Alexandra főpolgármester-helyettes nyitotta meg. A megnyitón elhangzott Győrei Zsolt és Schlachtovszky Csaba kifejezetten az alkalomra írt szövege a szerzők előadásában, amely szöveget a kiállítás nyitva tartása alatt nyomtatott formában minden látogató ingyenesen megkaphatott. Ugyancsak a megnyitó keretében került sor a kiállításhoz kapcsolódó kötet bemutatására is. A 140 oldalas, a kiállítással azonos című, gazdagon illusztrált kötet első felében négy tanulmány vizsgálja a gyilkosság történetét a társadalom-, sajtó- és művészettörténet szempontjából, míg a kötet második felében olyan forrásszemelvények (sajtóhírek, szépirodalmi művek részletei, élclapi viccek és karikatúrák) olvashatók, amelyek a Mágnes Elza-történethez kapcsolódnak. A kötetet Mátay Mónika társadalomtörténész, az ELTE BTK adjunktusa mutatta be.

Válogatás a megnyitón készült fotókból:

A kiállítás kapcsán megjelent kötet borítója és tartalomjegyzéke:

BEVEZETŐ

1. TANULMÁNYOK

EMÍLIA, ERZSI, ELZA?

B. NAGY ANIKÓ

EGY KOKOTT-KARRIER OLVASATAI: A MÁGNÁS ELZA-GYILKOSSÁG, A TÖMEGESEDŐ
NYILVÁNOSSÁG ÉS BUDAPEST

ZELEI DÁVID

„A NAGY BŰNÖSÖKNEK A NŐI TEST AZ ISKOLÁJUK”. MÁGNÁS ELZA ALAKJA AZ
IRODALOMBAN

ARANY ZSUZSANNA

A „KÉT NICK”. A GYLKOS NYOMÁBAN

PERÉNYI ROLAND

2. DOKUMENTUMOK

SZENZÁCIÓ!

TITOKZATOS BŰNTÉNY A FŐVÁROSBAN

MÁGNÁS ELZA. MINDENKIT ISMERNI KELL...

TARJÁN VILMOS

MÁGNÁS ELZA ÉS FABRIK BÁCSI

AKTUÁLIS STRÓFÁK

VÍGSZÍNHÁZ

MOSOGATÓLÁNY, MAÎTRESSE, PROSTITUÁLT?

A TÓT MAÎTRESSE

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

PESTI LEVELEK – 1914. MÁJUS 31.

KRÚDY GYULA

A NŐ TÖKÉJE

BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA

MÁGNÁS ELZA (FIDIBUSZ)

ELZA. SZOMORÚ ÍRÁS

MÁGNÁS ELZA (NÉPSZAVA)

A KURTIZÁN REGÉNYE

MULATÓBAN

MÁGNÁS ELZA, AZ ÉJ KIRÁLYNŐJE

KRÚDY GYULA

BŰN ÉS BŰNÜLDÖZŐK

AZ UTAZÓKOSÁR TITKA

SZÉKELY VLADIMIR

MOZI A RENDŐRSÉG SZOLGÁLATÁBAN

A BUDAI RABLÓGYILKOSSÁG

NAGY KÁROLY

BEVONULÁS A FŐKAPITÁNYSÁGRA

MÁGNÁS ELZA

NEMES SÁNDOR

ELZA EMLÉKE

A KISCELLI KINCSES KASTÉLY ÉRDEKES GAZDÁJA ELMONDJA, MIÉRT ÁRVEREZTETI EL
MŰKINCSEINEK EGY RÉSZÉT

A SCHMIDT KASTÉLYBAN LÉVŐ KÁPOLNA BERENDEZÉSÉNEK JEGYZÉKE

GYALOG A BALOLDALON (RÉSZLETEK)

DÉNES ZSÓFIA

SZEGÉNY KIS PIRIPIÓ (REGÉNYRÉSZLET)

BOGNÁR ANTAL

SZÓMAGYARÁZATOK

ENGLISH SUMMARIES

SZERZŐINK

KÉPEK JEGYZÉKE

A kiállítás hasznosulásának értékelése:

A kiállítás sajátos, „bulváros” témájából fakadóan rendkívül nagy érdeklődésre tartott számot. Nem csupán a környékbeli lakosok közül érkezett számos látogató, de – köszönhetően a komoly sajtóvisszhangnak – sokan érkeztek vidékről, valamint Budapest más kerületeiből megtekinteni a kiállítást.

A kiállítást a nagy érdeklődésre tekintettel 2016. január 10-ig meghosszabbította a múzeum.

A kiállítást a nyitva tartási időszakban összesen 8024 látogató látta, ezzel az időszaki kiállítás a Kiscelli Múzeum elmúlt időszakának legsikeresebb időszaki kiállításának tekinthető.

A kiállítás kapcsán rendezett programok:

2015. június 20. Múzeumok Éjszakája, két kurátori tárlatvezetés, összesen kb. 160 résztvevő

2015. szeptember 24. tárlatvezetés és múzeumpedagógiai foglalkozás a Bókay János Szakközépiskola két osztálya számára, 43 résztvevő

2015. szeptember 30. kurátori vezetés nyugdíjas csoportnak, 15 fő

2015. október 3. kurátori vezetés és városi séta a Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében, 20 résztvevő

2015. október 10. kurátori vezetés és városi séta a Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében, 43 résztvevő

2015. október 28. vezetés a Corvinus Egyetem nyugdíjas klubja számára a kiállításban, 10 fő

2015. november 14. vezetés diákcsoport számára, a kiállításban, 8 fő

2016. január 9-én – Mágnás Elza meggyilkolásának évfordulóján – rendeztük a kiállítás finisszázását, amelynek keretében több kurátori tárlatvezetés mellett levetítettük a Templomtérben a televízióban 2015. december 30-án bemutatott, azóta több díjat nyert *Félvilág* című filmet, amely a Mágnás Elza-gyilkosságot dolgozza fel. A programra kb. 150 látogató volt kíváncsi.

Fotók a kiállításhoz kapcsolódó rendezvényekről:

Sajtómegjelenések, kommunikáció:

A Kiscelli Múzeum a kiállítás kommunikációját jóval a kiállítás megnyitása előtt megkezdte. A kiállítás megnyitását megelőzően március 8-án, a nemzetközi nőnapon, a Mindenütt Nő programsorozat keretében egy előadással népszerűsítettük a témát (<http://mindenuttno.hu/events/rendhagyo-noi-eletutak-berzeviczy-gizella-es-magnas-elza-tortenete/>). A kiállításhoz kapcsolódóan készítettünk egy rövid videóanimációt (a videó elérhetősége: <https://www.youtube.com/watch?v=TTcuBaOOxK0>), amelynek segítségével elsősorban a közösségi oldalakon (múzeum facebook-oldala, youtube) igyekeztünk népszerűsíteni a kiállítást. Ezen kívül a kiállításhoz kapcsolódóan készítettünk egy blogot (utazokosar.blogspot.hu), ahol a kiállításhoz kapcsolódó további információkat, érdekességeket, valamint a kiállításhoz kapcsolódó programokat töltöttük föl.

A Holttest az utazókosárban című kiállítás ugyanakkor az időszakos kiállítás bontását követően továbbra is elérhető és látható a virtuális térben, hiszen miután múzeumunk csatlakozott a Google Art Projekthez, elkészítettük és publikáltuk a kiállítás virtuális változatát, amely az Google Art oldalán keresztül bármikor elérhető, akár okostelefonon keresztül is. A virtuális tárlat elérhetősége: https://www.google.com/culturalinstitute/u/0/exhibit/corpse-in-a-basket-trunk/_QJiDxL-LU5rLw

A kiállítást igen komoly sajtóérdeklődés kísérte, az online média mellett számos nyomtatott napilap és televíziós műsor foglalkozott a témával. Válogatás a sajtómegjelenésekből:

1. Online sajtó:

<http://nol.hu/kultura/egy-szaz-evvel-ezelotti-gyilkossag-hiteles-kronikaja-1500739>

http://www.muemlekem.hu/magazin/kiscell_templom_hid_magnas_elza_kiallitas

<http://www.muemlekem.hu/kozkincs-kereso/Kiscell:-hid-vez-a-templomban-Magnas-Elzahoz-Sarospatak:-Rakoczi-mindenek-felett-137>

<http://hg.hu/cikkek/varos/17064-holttest-az-utazokosarban-avagy-a-magnas-elza-rejtely>

http://www.museum.hu/program/43404/Holttest_az_utazokosarban

<http://nol.hu/kultura/szazeves-holttest-az-utazokosarban-1539165>

http://magyarhirlap.hu/cikk/27804/A_tarsadalomtortenet_es_a_korai_bulvar_kulonos_talalkozasa

<http://www.zetapress.hu/kultura/kiallitas/60637>

http://www.kulturpart.hu/lavor/47090/rejtelyes_halaleset_a_dunanal_ki_a_tettes

<http://librarius.hu/2015/06/10/holttest-az-utazokosarban-a-magnas-elza-rejtely/>

<http://nol.hu/kultura/magnas-elza-nem-nyughat-1540485>
<http://www.konyvjelzomagazin.hu/hir/holttest-az-utazokosarban>
<http://www.magyar-muzeumok.hu/kiallitas>
<http://magyar-arny.com/a-magnas-elza-rejtelyrol-szolo-kiallitas-nyilik-a-kiscelli-muzeumban/>
<http://www.ujkor.hu/content/borzalmas-lelet-duna-partjan-hirhedt-magnas-gyilkossag>
<http://mno.hu/grund/tomeghiszteriat-valtott-ki-a-kozott-eroszakos-halala-1292118#>
<http://artnews.hu/2015/06/10/a-magnas-elza-rejtelyrol-szolo-kiallitas-nyilik-a-kiscelli-muzeumban/>
<http://www.168ora.hu/arte/kiscelli-muzeum-arany-zsuzsanna-perenyi-roland-magnas-elza-rejtely-136831.html>
<http://ridikulmagazin.hu/cikk-uj-kiallitas-a-magnas-elza-rejtelyrol.htm>
<http://muzeumcafe.reblog.hu/kiscelli-update-holttest-az-utazokosarban>
<https://budapestinfo.hu/mhirek/item/806-egy-v%C3%A1ros-keresi-a-gyilkost,-a-kiscelliben.html>
http://egyenlitofoto.blog.hu/2015/08/24/noi_holttestet_talaltak_egy_kosarban_a_duna_parton
http://fidelio.hu/vizual/2015/12/27/szaz_eve_is_ugy_mukodott_a_bulvar_ahogy_ma/

2. Rádiós megjelenések:

<http://www.katolikusradio.hu/archivum.php?mev=2015&mho=06&mnap=08&mora=13&mperc=04>

Kossuth Rádió, Megújuló értékeink, 2015. június 17. 15.10

http://www.mediaklikk.hu/radio-lejatszokossuth/?date=2016-01-08_20:11:00&ch=mr1

<http://www.mediaklikk.hu/2016/01/08/belepo-felvilag-megoldjuk-a-magnas-elza-rejtelyt/>

3. Nyomtatott sajtó:

Leiche im Reisekoffer. Neue Zeitung, 2015. június 26.

Mix Magazin, 2015. július

Nők Lapja, augusztus 5.

Éva Magazin

Fehér ruha, alpakka koporsó. Mánás Elza története a Kiscelli Múzeumban. Demokrata, 2015. augusztus 26.

4. Televíziós megjelenések:

Tetthely, ATV, 2015. szeptember 18. <http://www.atv.hu/video/video-20150920-tetthely-2015-09-18>

<http://budapestvideo.hu/video/holttest-a-kosarban>

http://www.echotv.hu/video/111256/20160312_Idorosta

A szakmai beszámoló elérhetősége a Kiscelli Múzeum honlapján:

http://kiscellimuzeum.hu/palyazati_beszamolok

Budapest, 2016. április 18.